

Hoe begin ik mijn eigen urban garden? - Het praktische 5-stappenplan – tekst en foto's: Marthijn van Oostveen

Urban gardening kom je steeds vaker tegen. Het 'stadstuinieren' komt oorspronkelijk uit Amerika. Sinds een aantal jaar is urban gardening ook in Nederland enorm aan het groeien. Je ziet steeds meer mensen met elkaar een initiatief starten om in de wijk kale en ongebruikte grond om te toveren tot moestuin of stadstuin. Ook op balkons worden verticale moestuinen gebouwd en bijvoorbeeld kratten gebruikt om groenten en fruit in te verbouwen. Je kunt het zo gek niet bedenken, maar om urban gardening kun je niet meer heen!

Lees alles over urban gardening en hoe je op creatieve manieren met weinig middelen een eigen urban garden kunt beginnen. Bovendien hebben wij een praktisch stappenplan voor je zodat je direct kunt starten.

Wat is 'urban gardening' of stadstuinieren en welke toegevoegde kan het bieden voor jou of voor jouw buurt?

Urban gardening is een term uit de tuinbouw waarbij stad en land elkaar ontmoeten. Op plekken waar de omvang van de stedelijke bevolking toeneemt, blijken stadsbewoners steeds meer behoefte te krijgen om de natuur dichtbij te hebben. Zo duiken er wereldwijd in de steden steeds meer stadsboerderijen en stadstuinen op. Bijvoorbeeld in Detroit, Londen, Chicago en Amsterdam.

Door voedselschandalen en de afnemende hoeveelheid beschikbare landbouwgrond, staan mensen steeds meer wantrouwend tegenover de 'moderne' voedselvoorziening. Tegenwoordig willen we steeds vaker weten wat we eten en waar het vandaan komt. Ons eten zelf verbouwen is dan een aantrekkelijke optie. Urban gardening biedt hierin uitkomst.

Het leven in de stad kan behoorlijk anoniem zijn. Soms weten we niet eens wie onze burens zijn. Mensen bewegen zich van voordeur naar kantoordeur en terug. Velen zijn ontevreden over deze manier van leven. Ze willen meer buiten leven en uit de muren van het huis breken. Aangezien mensen in de stad weinig tot geen grond bezitten, gaan ze op zoek naar braakliggend terrein of stukjes grond met een heleboel onkruid.

Deze grond zou perfect gebruikt kunnen worden voor het verbouwen van sla, tomaten en bonen. Wanneer je deze gekke gedachte deelt met jouw burens, kun je er achter komen dat zij ook deze gedachte hadden. Voor je het weet doe je aan 'urban gardening' met je burens of andere buurtgenoten. De gemeenschappelijke tuin wordt zo een ontmoetingsplaats waar mensen samenkomen en waar puur eten wordt verbouwd.

Urban gardening kan naast op braakliggende terreinen ook in bestaande woonwijken. Denk hierbij aan geveltuinten, tuinieren in kisten en bakken of een moestuincomplex in het openbaar groen. Zo kun je prima groenten verbouwen op een balkon in de binnenstad.

Welke voordelen brengt urban gardening voor jou en de omgeving?

- Een groene omgeving bevordert de gezondheid en zieken herstellen sneller in een groene omgeving dan in een omgeving zonder groen;
- Mensen voelen zich opgewekter in een groene omgeving;
- Planten zijn in staat om fijnstof vast te houden tot een regenbui het er weer afspoelt. In het algemeen is de luchtkwaliteit mede daarom beter;
- Wanneer je zelf niet de beschikking hebt over een tuin of balkon, dan kun je door middel van urban gardening toch gebruik maken van een gemeenschappelijke (moes)tuin;
- Een groene straat of buurt oogt vriendelijker;
- Zelf verbouwde voedingsmiddelen hebben een organische en duidelijke herkomst;
- Eigen geteelde groenten en kruiden zijn duurzaam en stoten geen Co2 uit;
- Planten en groenten zijn een goede voedingsbron voor bijen, vlinders en andere insecten;
- De stadse omgeving van steden wordt visueel sterker gemaakt;
- Nieuwe bewoners vestigen zich liever in een aantrekkelijke, groene wijk;
- Groen biedt ontspannings- en recreatiemogelijkheden. Een aantrekkelijke, groene omgeving daagt namelijk uit om te gaan bewegen;
- Planten maken onder invloed van zonlicht, zuurstof in hun bladeren aan en daar hebben wij als mens baat bij;
- Tenslotte ontmoet je door urban gardening en in een groene omgeving gemakkelijker mensen en doe je meer sociale contacten op.

Feiten en cijfers

Uit onderzoek dat is uitgevoerd in zeventien landen in opdracht van Tuinspecialist Bakker komt dat ruim 60 procent van de Nederlanders groente en fruit uit eigen tuin verkiest boven groente en fruit uit de winkel. Daarnaast is het feit dat steeds meer mensen eigen groente, fruit en kruiden kweken.

Als je gaat kijken naar welke groente, fruit en kruiden zij het liefst zelf kweken dan staan aardbeien met 60 procent op nummer 1, gevolgd door kruiden (50 procent) en tomaten (43 procent). Er namen 26.760 mensen deel aan het onderzoek, waaronder ruim 2200 Nederlanders.

Ook werd de vraag gesteld of moestuinen ouderwets zijn. Slechts 10 procent van de Nederlanders waren instemmend. Dit geeft al aan hoe immens populair moestuinen en stadstuinen zijn.

Heb jij nog geen moestuin en zou jij willen starten met urban gardening? Wij hebben een stappenplan gemaakt zodat je in 5 praktische stappen kunt starten!

Stappenplan voor het opzetten van 'urban gardening' of stadstuinieren

Stel je voor: je hebt een stuk braakliggend terrein of stukje grond gevonden in jouw buurt of wijk en je wilt beginnen met urban gardening. Waar moet je beginnen? Met dit stappenplan helpen wij jou op weg.

Stap 1: Eerste interesse en eigendom peilen

Je kunt rondvragen in jouw buurt of aan iemand of degene weet van wie het braakliggend terrein of stukje grond afkomstig is. Zo kun je erachter komen wie de eigenaar is. Wanneer niemand dit weet, doe dan navraag bij de gemeente. Wanneer er geen bord staat op de kavel, is in de meeste gevallen de gemeente zelf eigenaar.

Dan moet je er achter komen of er meer mensen bij jou in de buurt interesse hebben voor urban gardening of stadstuin. Benader eerst een aantal buurtbewoners om hun interesse te peilen. Wanneer jouw ideeën nog globaal zijn, is er voldoende ruimte voor de inbreng van anderen. Daardoor verandert het van 'jouw idee' in 'het idee van de buurt'. Dit is de saamhorige gedachte dat bij urban gardening hoort.

Zodra er voldoende interesse is, kun je de ideeën verder uitwerken. Door het idee op papier te zetten, krijgt het meer status. Zo kun je het ook makkelijker presenteren aan je buurtbewoners. Vervolgens kun je het plan voordragen aan de gemeente. Wanneer je toestemming hebt gekregen van de gemeente of eigenaar kun je verder met stap 2.

Stap 2: Ideeën worden plannen

Wanneer de gemeente of eigenaar van de grond akkoord heeft gegeven op het idee moet er een plan worden gemaakt voor de uitvoering. Start met het maken van een plattegrond van de plek en bepaal samen de randvoorwaarden. Het is bijvoorbeeld nodig bij de aanleg van een geveltuin om te weten of en waar kabels en leidingen liggen. Bekijk ook of de tuinen in de schaduw of zon liggen en hoeveel ruimte er beschikbaar is na aanleg. Houd als laatste ook rekening met de stand van de zon en of er mogelijke bodemverontreiniging is op het terrein.

Tenslotte kun je in stap 2 de locatie verder uittekenen. Een tekening op schaal biedt informatie die ook buiten in de praktijk te gebruiken is. Op basis van de schaaltekening kun je bepalen hoeveel materiaal je nodig hebt.

Stap 3: Wie doen ermee en het verdelen van taken

In stap 1 heb je de interesse van jouw idee getest bij buurtbewoners. Hieruit is gebleken dat er vanuit je wijk of buurt interesse is naar urban gardening. Om vervolgens in stap 2 een plan te hebben opgesteld.

Nu is het zaak om mensen definitief mee te krijgen met jouw plannen. Hiervoor heb je voldoende aanhangers nodig. Je kunt op verschillende manieren zorgen dat mensen zich aanmelden voor je plan. Plaats bijvoorbeeld een oproep op Facebook of wijkwebsite, hang een mededeling in de buurtsuper, maak flyers en verspreid deze onder de huizen in de buurt of maak een persbericht voor de lokale krant. Wanneer er voldoende animo is kun je verder.

Kijk vervolgens met de mensen die willen meedoen waar ieders expertise ligt en maak een overzicht van wat nodig is voor de realisatie van jullie buurttuinproject. Aan de hand van de grootte van het project kun je bepalen of er ook een bestuur of werkgroep nodig is.

Bepaal wat jouw rol is en wat de rollen van je mede buurtbewoners. Het is handig om een aantal mensen de plannen te laten uitwerken. Anderen kunnen gaan praten met de overheid of andere partijen. Zet de taken op papier en maak een eerlijke verdeling onderling, zodat het voor iedereen duidelijk wat er gedaan moet worden.

Stap 4: Overleg en overeenkomst

Alle mensen die gereageerd hebben op je oproep voor het stadstuinieren moeten op de hoogte worden gesteld van de voortgang. Nodig iedereen uit voor een informatiesessie. Hierin kun je een toelichting geven over de plannen, locatie en een afsprakenlijst maken

Alle afspraken die zijn gemaakt met de buurtbewoners moeten op papier worden gezet. Hierdoor heeft iedereen een goed beeld van de plannen. Tip: vraag aan de gemeente wat zij al op het gebied van stadstuinieren hebben gedaan en wat ze daarover op papier hebben staan. Wie weet hebben zij kant-en-klare overeenkomsten. Dit bespaart een hoop werk. Dergelijke overeenkomst tussen een gemeente en bewoners wordt een 'adoptieovereenkomst' genoemd. Als er een akkoord is bereikt, ondertekenen de gemeente en de initiefnemers de overeenkomst.

Stap 5 Organisatievorm en kosten

Je kunt ervoor kiezen om geen organisatievorm te nemen. Zorg er dan wel voor dat alle afspraken en besluiten op papier komen te staan. Verstuur die naar de betrokkenen, zodat er geen misverstanden ontstaan. Wil je alles wat groter en professioneler aanpakken dat is het oprichten van een organisatievorm ook mogelijk. Stel dat je een bijdrage van het Oranjefonds of een bank wil ontvangen. Wanneer je geen organisatievorm hebt wordt de kans op een bijdrage via deze weg vrij klein. Als je een organisatievorm gaat oprichten denk dan aan een stichting of een vereniging.

Wanneer de plannen helemaal klaar zijn en iedereen is enthousiast is het van belang om de kosten volledig in kaart te brengen. Hiervoor moet een begroting gemaakt worden. Bij een begroting bepaal je zo nauwkeurig mogelijk wat de kosten en baten zullen zijn van het stadstuinieren. Door middel van een cijfermatige onderbouwing krijg je overzichtelijk in beeld hoeveel geld en welke middelen nodig zijn. Zo kom je niet voor onverwachtse verrassingen te staan.

Hoe kun je met duurzame of betaalbare materialen starten aan urban gardening of stadstuinieren?

Bij het aanleggen en onderhouden van jouw urban garden kun je verschillende materialen gebruiken. Wij geven je wat tips voor duurzame en betaalbare materialen om groenten, fruit en kruiden op organische wijze in te verbouwen.

(Houten) kratten

Urban gardening of stadstuinieren hoeft niet alleen plaats te vinden op een braakliggend terrein bij jou in de buurt. Je kunt ook aan de slag op een binnenplaats of op het balkon van een appartement. Steeds meer mensen gaan namelijk in appartementen of flats in de steden wonen. Hierdoor is het vaak de enige plek om zelf iets te verbouwen. Nog steeds kun je verrassend veel voedsel zelf kweken op je balkon. Zo kun je bijvoorbeeld groente en fruit kweken vanuit kratten. Het is gemakkelijk om een echte krattenkweker te worden!

De meeste gewassen doen het goed in kratten of bakken als je jezelf aan twee basisregels houdt. Maak gebruik van goede (liefst biologische) universele potgrond

zonder turf en het is van belang dat erin de bodem van de kratten en bakken gaten zitten. Deze laatste regel voorkomt dat de bodem van de bak vol met water gaat staan. Dit zorgt voor overwatering, schimmel en verrotting. Wat je kunt doen is in de supermarkt vragen of ze lege kratten voor je hebben. Houten wijnkisten zijn zeer geschikt om te gebruiken.

Fruitkisten van triplex zijn iets minder geschikt, maar prima te gebruiken voor een snel gewas. Plastic opbergkisten kosten tegenwoordig ook niet zo veel meer. Zo zijn er tal van voorbeelden om kratten en bakken te gebruiken om je gewas in te verbouwen.

Houten kratten of kisten kun je zelf snel en eenvoudig maken van pallethout. Het geeft een authentieke urban look aan de stadstuin. Bouwmarkten en tuincentra hebben vaak stapels met pallets liggen die je gratis kunt meenemen. Wanneer je een pallet hebt, sloop je hem in delen uit elkaar en zorg je dat deze spijkervrij wordt.

Wat heb je nodig om van een pallet een bak te maken waarin je groente verbouwd?

- Balkjes
- Schroeven
- Worteldoek

Bepaal wat de afmetingen van de kratten moeten worden, zaag vervolgens de balkjes van de pallet op de juiste lengte en schroef ze tegen elkaar aan. Wanneer je er een krat van hebt gemaakt, kun je de bodem bekleden met worteldoek.

Big bags

Ooit geweten dat [big bags](#) ideaal geschikt zijn als plantenbakken? Ze zijn goedkoop, licht van gewicht en ideaal te gebruiken op asfalt en vervuilde grond.

De 1 kuub big bags zijn uitermate geschikt voor grote wijkprojecten en kunnen makkelijk een fruitboom herbergen. De kleinere big bags van 50 kg zijn meer geschikt voor kleine groentes als tomaten en sla.

In de kuubzakken kun je een hoop grond kwijt, maar begin niet gelijk met teveel potgrond erin te doen. Rol de randen van de big bags op tot je de gewenste diepte hebt. Je kan altijd meer potgrond toevoegen en de randen terug rollen. Het voordeel van de big bags is dat deze duurzaam zijn en als je elk jaar weer compost of mest toevoegt, kun je ze vele jaren hergebruiken.

Bedenk van te voren goed waar je de big bag wilt neerzetten. Als deze namelijk eenmaal gevuld is met potgrond, is deze te zwaar om te verplaatsen zonder machine. Zorg er daarnaast voor dat er voldoende ruimte tussen de verschillende big bags blijft, zodat je overal goed bij kunt.

Sappakken

Normaal gesproken gooi je sappakken of melkpakken weg in de vuilnisbak. In veel landen zorgen deze kartonnen verpakkingen voor problemen bij afvalverwerking. Waarom zouden we ze daarom niet hergebruiken als een plantenbak? Bovendien geeft het een unieke uitstraling aan de urban garden.

Een goed voorbeeld hiervan is de mobiele Prinzessinnengarten in Berlijn. Daar worden melkpakken gebruikt als kweekbakken om sla in te verbouwen. Het materiaal van de pakken zijn ideaal, omdat de wasachtige binnenzijde het vocht zeer goed vasthoudt. Bovendien zijn ze licht en gemakkelijk te dragen. Je kunt er allerlei verschillende planten en fruitplantjes in kweken.

Potten en blikken

De meeste groenten groeien ook goed in potten. Het telen van groenten in potten heeft voordelen ten opzichte van het telen in de volle grond. De grond in potten heeft minder lang nodig om warm te worden omdat het een kleinere oppervlakte heeft. Dat zorgt dat de zaadjes en plantjes eerder beginnen te groeien. Daarnaast zijn de groenten minder kwetsbaar wanneer ze in een pot staan.

De grootte van de pot is bepalend voor welk soort groente je erin kunt verbouwen. Zo hebben grote planten vanzelfsprekend een grotere pot nodig. Het is van belang dat de pot voorzien is van gaatjes in de bodem. Deze zijn van belang voor de afvoer van overtollig water.

Gooi je blikwerk niet weg! Je kunt het gebruiken om groente of fruit in te verbouwen. Neem bijvoorbeeld een blik groentesoep. Normaliter gooi je dit blik direct in de container, maar waarom zou je het niet opnieuw gebruiken? Het staat notabene hartstikke uniek en gezellig ter decoratie met bijvoorbeeld een plantje zoals een cactus erin.

Pallets

Een pallet kun je eenvoudig uit elkaar halen, om vervolgens van het hout een kistje of bak te fabriceren. Als je een makkelijkere manier zoekt, kun je ook gewoon een complete houten pallet gebruik om groente en fruit in te verbouwen. Houd er rekening mee dat je de pallet aan de onderkant dicht moet timmeren om het ontsnappen van het potgrond te voorkomen.

Je kunt er ook voor kiezen om de pallet verticaal te plaatsen tegen een muur of wand van het balkon. Zo kun je veel meer groente en fruit kwijt binnen een beperkte ruimte. Het staat ook nog eens erg leuk op je balkon!

Jute zakken

Naast gebruik te maken van een big bag kun je er ook voor kiezen om [jute zakken](#) te gebruiken om groente en fruit te verbouwen. Het voordeel hiervan is dat het gemakkelijk te verplaatsen is op een pallet en van nature water- en luchtdoorlatend materiaal is. Verbouw alleen kleine gewassen in jute zakken. Sla, tomaten en wortelen zijn goede voorbeelden.

De jute zak is niet alleen als plantenbak geschikt voor in de moestuin of stadstuin. Je kunt een jute zak ook gebruiken als winterbescherming bij koud weer. Ideaal om planten te beschermen tegen vorst, wind en sneeuw of juist bij intense zonnestraling.

Jute wordt gekenmerkt door zeer hoge stevigheid en duurzaamheid. De vezel van jute is volledig biologisch afbreekbaar en dus milieuvriendelijk.

Waar wordt urban gardening al succesvol toegepast?

Het idee om tuinieren binnen de stedelijke omgeving te brengen heeft voor talrijke projecten gezorgd. Een absoluut hoogtepunt is High Line Park in New York.

De High line in New York

De High Line is één van de meest bijzondere projecten van New York. Wat ooit een verhoogde spoorweglijn van de New York Central Railroad was, is nu omgetoverd tot de stadstuin van Manhattan. Het ligt in de wijk Chelsea. De spoorweglijn werd al jaren niet meer gebruikt.

Bewoners kregen het idee om de verhoogde spoorlijn om te toveren tot een park, die doet denken aan de Promenade Plantée in Parijs. Dit vond het stadsbestuur van New York geen slecht idee en stelde daarom 50 miljoen dollar beschikbaar om de realisatie te bewerkstelligen. Een bijkomend voordeel hiervan is om de verpaupering van een bouwwerk tegen te gaan.

<https://www.youtube.com/watch?v=jv4m41pbOJE>

De half vergane spoorlijn werd zo langzaam omgebouwd tot een opvallend stadspark, waar mensen samenkomen en aan urban gardening te doen. Er is ontzettend veel groen te vinden. Het is een hippe plek geworden, midden in de stad.

Torre Huerta

In Valencia hebben ze plannen om een nieuw appartementencomplex te bouwen met balkons die 8 meter uitsteken met plantenbakken waarin olijvenbomen, appelbomen en sinaasappelbomen geplaatst kunnen worden. Het project heet Torre Huerta. Het zorgt voor een uniek en groen uitzicht op een anders kale betonnen flat.

Stadsboeren in Amsterdam

In Amsterdam zijn er ook al diverse projecten geweest waarin stadsboeren een stuk braakliggend terrein hebben omgetoverd tot stadstuinen.

De stadsboeren zijn al langer actief in de Amsterdamse binnenstad. Ze gebruiken braakliggend terrein om mobiele ecologische groente-, fruit- en bloementuinen te maken. Zo krijgt een oud bouwterrein toch nog een nieuwe functie.

Het voordeel van deze initiatieven is dat het maken van een (moes)tuin laagdrempeliger wordt voor jongeren. Ook zijn de locaties midden in de stad ideaal om kinderen in de buurt meer te leren over het belang van biologisch tuinieren en traceerbaar en eerlijk eten.

Prinzessinnengarten in Berlijn

Deze unieke groene oase kun je vinden in Berlijn, in het midden de wijk Kreuzberg aan het Moritzplatz. Hier ligt de stadsmoestuin Prinzessinnengarten. Bij binnenkomst van de tuin valt direct de tijdelijke aard op. De groenten, fruit en planten zijn allemaal verbouwd in kratten, sap- en melkpakken, blikken en big bags. Hierdoor is het makkelijk verplaatsbaar.

Het initiatief is opgestart door Robert Shaw en Marco Claussen samen met buurtbewoners. Een reis naar Cuba inspireerde Robert Shaw. Marco raakte per toeval in aanraking met de zogenaamde 'agricultura urbana'. Terug in Berlijn vonden de twee een geschikte locatie in het centrum die tijdelijk gehuurd kon worden bij de gemeente.

De gemeente wil de grond in de toekomst verkopen, dus weten ze niet hoelang ze mogen blijven, maar doordat alles in kratten, potten en zakken is geplaatst, is het eenvoudig op pallets te plaatsen en naar een nieuwe locatie te verhuizen.

De Prinzessinnengarten is zeker een bezoekje waardig als je in Berlijn bent!

Inspiratie om aan de slag te gaan met urban gardening

We hebben je meegenomen in de wereld van urban gardening. Je zult nu een hoop inspiratie hebben om zelf aan de slag te gaan. Gebruik hiervoor de tips, ideeën en materialen om zelf biologisch je eigen groenten, fruit en kruiden te telen. Veel plezier met jouw tuinproject!